

Călătorii și cercetare

Animale fantastice și personaje simbolice în exegeza Cătălinei Velculescu

Ana-Voica Bojar

Departamentul de Geologie al Universității din Salzburg

ana-voica.bojar@sbg.ac.at

Ion Victor Velculescu

UNATC „I.L. Caragiale”

Hans-Peter Bojar

Muzeul Universal *Joanneum* din Graz

Texte ale Evului Mediu care au tema „animale fantastice și personaje simbolice” au fost transpuse în imaginile manuscriselor, în picturi murale, în obiecte de cult, cruci de lemn etc. Reprezentări ale acestora, de exemplu în picturi murale sau pe cruci de lemn, nu apar de dragul redării realiste a peisajului sau cu scop pur decorativ, ci au o semnificație alegorică. Prin articolul de față dorim să reamintim fascinantele studii ale Cătălinei Velculescu și să îndrumăm către publicațiile originale unde este inclusă o bibliografie exhaustivă privind tematica menționată, bibliografie la care trimitem cititorul interesat. De-a lungul unei vieți, în centrul de interes al unui cercetător

există deseori teme multiple, între acestea granițele fiind de cele mai multe ori fluide.

Astfel, prezența animalelor și semnificația lor este legată și de noțiunea de geografii fantastice ale Evului Mediu, un alt subiect de cercetare prezent, de exemplu în studiile despre

Țara preotului Ioan (Velculescu, 1992) sau Cosmografii (Velculescu, 1990; Velculescu și Guruianu, 1997; Velculescu, 2016) sau în *La Légende d'Ilori* (Velculescu, 2009).

În *Parable of the unicorn and the man who yearns for apples* (Velculescu, 1979) este analizat cazul personajului cu urmăritori multipli. Unul dintre urmăritori este unicornul, acesta putând avea semnificații variate. În Europa Evului Mediu, parabola omului urmărit de fiare sălbatice pătrunde prin romanul *Varlaam și Ioasaf*, prigonitul fiind reprezentat căzut sau între crengile unui copac. Studiul a fost dezvoltat în numeroase publicații, spre exemplu Moraru și Velculescu (1976-1978), Velculescu, (1976-1977), (1981) a,b, Velculescu (1983), (1984), (1994), (2014), (2015), etc. Romanul *Varlaam și Ioasaf* este tradus din manuscrisele slavone în limba română pe la mijlocul secolului al XVII-lea, textul parabolei fiind introdus în întregime, și găsindu-se în capitolul 11 al traducerii lui Udriște Năsturel. Semnificația omului cu urmăritori multipli este prezentă și în *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, parabola având o mare răspândire în cultura română. Interesant este că de multe ori copiii erau zugrăvi de biserici și formatori de școală, așa cum este cazul lui Matei Voileanu. Redăm textul parabolei inorogului din Manuscrisul 4348 BCU CLUJ169 (an 1749, copist Ion Erneanul?, Matei Voileanu?), transcris în Velculescu (2015) pentru specialiștii istoriei literaturii:

„Istoriia sfântului Varlaam cătră Iosaf feciorul lui Avenimer împăratul Indiei. Un om fugea de un inorog. Care, neputând suferi de zbieratul lui și îngrozindu-se de groaznele chip al lui, fugea tare ca să nu-l mănânce. Deci alergând cu degrab, căzu într-o prăpastie mare. Și căzând într-însa, au întins mâinile de s-au apucat de un copaciu și să ținea tare. Și-ș întări picioarele între niște gemănări, părându-i că au scăpat. Și era fără grijă. Iară când au căutat, au văzut doi șoareci: unul albu și altul negru – unde rodea trupina acelu copaci pre carele sta el, atâta cât era aproape să-l surpe. Deci căutând în fundul prăpastiei, au văzut un bălaur groaznic și înfricoșat, suflând vâpae de foc din gură și încolăcindu-să și cumplit căsca gura și veniia să-l înghiță. După acéia, căutând iarăși la acea ramură pre carea își întărise picioarele, au văzut capete de aspid eșind dintr-acel mal lângă carea sta el. Iară rădicându-ș ochii în sus, văzu din ramurile acelu copaciu picând puțină miiare. De-aciaa părăsi de a să griji de nevoile ce-l coprinsese. Și din afară cumplit fără de stâmpărare îl căuta inorogul să-l mănânce. Iară jos acel bălaur groaznic căsca gura să-l înghiță. Și copaciul pre carele sta el preste puțin era să se surpe. Atâtea de groaznice răutăți uitându-le, să porni spre dulceața acei puțină miiare.

Acesta iaste chipul acelor ce să înșală cu înșălăciunile aceștii lumii, al căruia tâlc ți-l voiu spune. Inorogul să închipuiaște Moartea carea gonéște să ajungă tot neamul lui Adam.

Prăpastiia iaste lumea cea plină de toate răutățile și cursele Morții, iară copaciul vremea vieții a fieștecăruia om, carea să sfârșăște. Șoarecii sânt zilele și nopțile prin care prisoséște și sfârșitul. Aspidelē – întocmirea acelor patru stihii înșălătoare ale trupului omenesc. Iară acel bălaur cu fața de foc să închipuiaște iadul, care va să strângă în nesățiosul său pânțec pre toți păcătoșii. Iar picătura cea de miiare arată diezmărderile lumii cu carea înșală pre prietenii săi, ca să nu poarte grija de mântuința lor.”

În exemplele de pictură murală datând din secolul al XVI-lea, spre exemplu la biserica spitalului din Cozia, omul urmărit își caută refugiu într-un copac fiind tentat de mierea care picură de la albine și de merele din capătul unei crengi, mere spre care își întinde mâinile, uitând de pericolele care îl pândesc. În jurul copacului se rotesc în zbor numeroase păsări, reprezentând un alt mod de distragere în raport cu primejdiile reale. O variantă a acestei teme se găsește în pictura murală a bisericii Sfinții Voievozi (Dozești-Argeș), pictată de Ilie din Teiuș în secolul al XIX-lea, unde următorul este o creatură asemănătoare unui lup. Pentru alte exemple de pictură murală din Valahia și semnificația unicornului facem referire la literatura inclusă.

Repertoriul de imagini din Țara Românească (**Fig. 1, 2, 3**) reprezintă scene amintind de *Fiziolog*, *Bestiar*, *Esopia*, aceste cărți fiind obiectul de studiu a numeroase publicații din care amintim Velculescu (1984), Velculescu (1998), Velculescu și Anton (2002), Velculescu și Stănculescu (2002), Velculescu și Toader (2006), Velculescu (2008), (2016), Velculescu și Stănculescu (2020). În această contribuție vom face câteva exemplificări, depinzând și de materialul imagistic aflat la îndemână în această perioadă de pandemie cu mobilitate restricționată. Un ghid spre direcții de citire a acestor fresce îl reprezintă Introducerea din *Bestiar-Fiziolog* (2001), cartea având exemplificări grafice după desene de epocă făcute de Mihaela Dumitru, aceeași graficiană care a ilustrat *Povestea Țărilor Asiei. Cosmografie românească veche* (1997).

La Biserica din Târg, Horezu, pe fața sudică, pe arcada de la intrare, vedem un huhurez și un urs îmblânzit de stăpânul său (**Fig. 1**). Ursul poate fi simbol al mâniei așa cum apare în Floarea Darurilor, ediția de la Snagov, 1700 (Velculescu 1984; 2020 a, b). Ursul îmblânzit apare și la biserica din Horezu – Olari (**Fig. 2**), în prezent, pictura fiind amenințată de distrugere. Menționăm că fotografia din **Fig. 2** datează din anul 2004. La biserica „Sf. Gheorghe” din Gura Văii (județul Vâlcea, ctitorită în anul 1759, zugrăvită după anul 1800), sau „Sf. Ioan Botezătorul” din Cacova găsim, de asemenea, acest motiv, al rolului benefic al celui care stăpânește o putere malefică, reprezentarea fiind făcută cât mai pe înțelesul privitorilor.

(a)

(b)

Fig. 1. (a) și (b) Biserica din Târg, Horezu, fața sudică (Foto Ana-Voica Bojar).

Fig. 2. Biserica Olari, Horezu (Foto Ana-Voica Bojar).

Tot la Biserica din Târg, Horezu, la baza turlei spre sud, este zugrăvită o scenă de vânătoare: o căprioară urmărită de un vânător cu pușcă(!) și un ogar: „astfel de scene de vânătoare ne amintesc unele însemnări pe manuscrise: „Cum paște ogarul vânatul, așa paște pe om păcatul!”, Velculescu (1984). Bufnița (**Fig. 1**) și vulpea sunt și ele, în felul lor, tot un fel de vânători la fel de temut ca vânătorul cu arc sau pușcă. Bufnița apare pe lângă *Fiziolog* și în Damaschin Studitul unde este relatat că „ziua se ascunde în copac și face strâmbături comice, astfel încât determină păsările să își piardă vremea privind-o, până cade înserarea, iar ele devin o pradă ușoară pentru Amăgitorul care le vânează fără milă” (Velculescu 2020 b). O bufniță și cel mai probabil o vulpe găsim și pe decorația exterioară a bisericii de zid a Mănăstirii dintr-un Lemn unde prezența animalelor de pradă alternează cu cea a păsărilor vâdate precum păun, turturea, phoenix(?) etc. (**Fig. 3**).

Aceste păsări cu semnificații diferite sunt prezente în *Adunare de la filosofii cei vechi pentru firea osebirilor a oarecărora vietăți* de Damaschin Studitul (Velculescu 2001; Velculescu și Toader, 2006; Velculescu, 2008). Astfel, planurile simbolice se asociază pentru a se completa, ca și în acest caz unde parabola vânătorului (bufniță, vulpe) este asociată cu semnificația fiecărui animal în parte (aici păsări).

(a)

(b)

(c)

(d)

Fig. 3. (a), (b), (c), (d) Biserica de piatră, Mănăstirea dintr-un Lemn (Foto Ana-Voica Bojar).

Contribuția *Între Bâcleș și Strehaia: reprezentări enigmatice pe crucile unui cimitir țărănesc* (Velculescu C. și Velculescu I.V., 2020 c) este o chemare la dezlegarea unei enigme legate de reprezentări simbolice pe crucile de lemn din Higiu și Albulești, județul Mehedinți, pictate cu vopsea sau conturate direct pe lemn, cu mijloace minimaliste (**Fig. 4**). Pe orizontală sunt prezente trei sau patru femei, cu basma pe cap. Repertoriul aduce aminte de obiceiul vechi al locului, legat de naștere, unde, pe lângă „Moașa de buric“, participau și trei ursitoare care preziceau anii de viață ai celui nou născut. Se poate ca, prin aceste reprezentări, personajele menționate să fi întovărășit și pe ultimul drum, pentru a arăta puterea prezicerii lor.

Nu este locul aici pentru o discuție amplă privind răspândirea acestui obicei legat de ursitoare, totuși menționăm că cele mai vechi documente pe care le-am găsit consemnând ritualuri legate de naștere cu o distribuție similară sunt prezente în capitoul *Faraonul Kheops și Vrăjitorii* din *Povestirile Egiptului Antic* (1977), în transcrierea unui manuscris care a aparținut egiptologului german R. Lepsius. Textul datează din secolele XVIII-XVI î.Hr., originalul fiind mult mai vechi, circa XXI-XVIII î.Hr., din timpul Imperiului de Mijloc. Redăm aici fragmentul legat de acest ritual la care participă patru zeițe și zeul Khnum:

„Într-una din zile iată că Reddjedet începu să simtă chinurile (facerii), iar nașterea sa era grea. Atunci măria-sa zeul Ra, domnul din Sakhebu, zise către zeitățile Isis, Nephtys, Meskhenet, Heket și Khnum: – Duceți-vă și sloboziți pe Reddjedet de cei trei copii aflați în pântecul ei [...]. Zeitățile plecară, după ce se prefăcură în dănțuitoare ce cântau. Zeul Khnum le însoțea, ducând toate lucrurile (lor). Sosiră la casa lui Rawser și îl găsiră stând (încrămenit), cu toate veșmintele sale în neorânduială. [...] Atunci ele i-au grăit așa: – Îngăduie nouă să o vedem, căci noi știm să o moșim! El le răspunse: – Duceți-vă! Și zeițele pătrunseră la Reddjedet, apoi închiseră ușa încăperii după ele. Și atunci Isis se așeză înaintea mamei, Nephtys înapoia ei, iar Heket grăbi nașterea. [...] Zeițele îl spălară, îi tăiară buricul și după aceea îl așezară între patru cărămizi. Apoi Meskhenet merse către el și îi ursi astfel.... “.

Pe alte cruci de lemn din aceleași cimitire vedem unul sau mai multe personaje cu un ochi. Nu este o reprezentare stângace a doi ochi apropiați, ci de un ochi acoperit de o singură sprânceană continuă, personajele ciclopice apărând fie pe orizontala sau pe verticala crucii (**Fig. 4**).

(a)

(b)

(c)

(d)

Fig. 4. (a), (b), (c), (d) Rprezentări pe crucile de lemn din Județul Mehedinți (Foto I. Victor Velculescu).

Este probabilă sugerarea unui personaj care vede altfel, ceea ce nu văd ceilalți. Revine întrebarea despre cât de mult știau meșterii despre motivele preluate, care erau în continuare redată în urma unui „așa se face“, unul totuși foarte important, căci dispariția acestui formalism combinat cu simț al îndatoririi a dus după anul 1990 la însărăcirea repertoriului redat (Velculescu C. și Velculescu I.V., 2020 c, d).

Un fragment din poemul *Arimaspea*, scris de Aristeas din Proconnesus (circa secolul al VII-lea î.Hr.) descrie o populație ce își câștigă cu trudă existența.

Herodot, citând informația de la Aristeas (Cartea a IV-a), descrie arimaspii ca având un singur ochi, învecinându-se cu grifonii. Singurul fragment de poem rămas este redat în Longinus (Capitolul X); în traducerea din greaca veche se transmite că arimaspii au adeseori ochii îndreptați spre stele, mâinile ridicate spre cer și sunt veșnic îndurerați. Arimaspii cei cu un singur ochi se luptă cu grifonii, motivul fiind redat pe vase decorative grecești sau pietre funerare romane ce au rămas mărturie până în zilele noastre.

La Mănăstirile Cozia sau Horezu (1690-1694), ca și la Biserica Sf. Nicolae din Măldărești (1774-1790) (**Fig. 5**), în scena Judecății de Apoi, animalelor li se dă o atenție deosebită, asemănătoare celei din picturile murale de secol al XVI-lea din Moldova (Velculescu, 2020 a, b).

La Măldărești (**Fig. 5**) remarcabilă este prezența pe suprafața mării a patrupedelor de talie mare, precum și a celor patru capete de sub stânci, dezlănțuind vânturile care antrenează în vârtej atât ființele, cât și corabia. Peștii reprezintă, în acest context, o personificare a mării. Așa cum este exemplificat prin **Fig. 5**, față de frescele din Moldova, prezența exoticii și a fantasticului sunt în Valahia mult mai pregnante. Ursul negru și animalul carnivor alb din spatele lui (leopard) eliberează pe cei devorați. Poate că alb și negru au fost alese nu întâmplător, reprezentând ziua și noaptea, un simbol al trecerii timpului istoric (să ne amintim de șoarecele alb și negru care rod baza copacului unde își află scăparea cel urmărit). Deasupra lor, cel mai probabil, este înfățișată pasărea phoenix, care are aceeași orientare spațială ca îngerul vestind Judecata de Apoi, înger prezent pe aceeași frescă în stânga.

Toate aceste animale având semnificația lor, sunt prezente în repertoriul *Bestiarului* și *Fiziologului* (Velculescu, 1989; 1998; Velculescu și Guruianu, 2001).

Fig. 5. Biserica Sfântul Nicolae din Măldărești (Foto Ana-Voica Bojar).

Scena de la Măldărești ne trimite la visul și vedenia lui Daniel (Capitolul 7) considerate apocaliptice: „Văzut-am în vedenia mea din timpul nopții cum cele patru vânturi ale cerului au sfredelit marea cea necuprinsă. Și patru fiare uriașe au ieșit din mare, una mai deosebită decât alta. Cea dintâi semăna cu un leu și avea aripi de vultur [...]. Și iată o a doua fiară, cu înfățișare de urs, stând într-o rână, cu trei coaste în gură [...]. Apoi m-am uitat din nou și iată o altă fiară, asemenea unui leopard, având pe spate patru aripi de pasăre; și fiara avea patru capete și i s-a dat putere. În urmă am privit în vedeniile mele de noapte și iată o a patra fiară înspăimântătoare și înfricoșătoare și nespus de puternică [...] Ea se deosebea de toate celelalte fiare de mai înainte și avea zece coarne.” Bineînțeles, există variații legate de

preferințele zugravilor, astfel ursul și pantera (care este adevărat, nu seamănă a panteră, dar să ținem cont că zugravul nu a avut cum vedea o panteră la vremea respectivă) sunt deasupra mării, pe suprafața ei plutind fiara cu patru aripi și patru capete, la stânga găsindu-se cea cu multe coarne (conform textului din Daniel sunt în număr de 10 plus 1). Este posibil ca, în acest context, cele două animale pictate în partea de jos a corabiei să fie referitoare la vedenia lui Daniel din Capitolul 8 și să reprezinte (bineînțelese ajustate de mâna meșterului zugrav) berbecul și țapul cu un corn între ochi. Pentru o discuție amplă referitoare la țapul cu un corn-inorog facem referire la Velculescu (1998) și la capitolul de carte publicat în anul 2020: *Reprezentări animaliere și eshatologice de secol XVI*.

În cele două subcapitole din Velculescu (2020) b, *Animaux et paragon dans les monastères moldaves du XVIe siècle* și *Tiersymbolik in der religiösen Kunst. Bilder aus Rumänien* sunt analizate picturi murale ale Judecății de Apoi din Țara Românească și Moldova. Apocalipsa de la Voroneț, spre exemplu (**Fig. 6**), este rezultatul unei lungi tradiții iconografice, deslușirea, chiar și parțială, fiind complexă. Vizitatorul privește imaginea de jos, totuși compunerea dă impresia că plutim deasupra acestor imagini. Animale a căror semnificație o găsim și în timpul istoric actual se suprapun peste scene ale Judecății de Apoi, ansamblul transmițându-ne ideea de simultaneitate. Scena ne trimite cu gândul și la Geneză, mesajul asocierilor poate că nu îl mai înțelegem astăzi. Remarcăm ursul, leopardul, leul, hiena, vulpea, șarpele, dragonul, grifonul etc., care îi eliberează pe cei devorați. În schimb, din gura cerbului, porumbeilor, caprei, elefantului nu iese nimic, căci nu au înghițit niciodată pe nimeni. Pe lângă îngerii Judecății de Apoi mai apar două personaje interpretate în literatura de specialitate ca reprezentând Marea și Pământul, amândouă personajele având o atitudine ocrotitoare și nobilă. Pentru continuarea discuției invităm spre textele publicate și incluse în Bibliografie.

În final dorim să trimitem cititorul interesat la volumul *In Honorem. Cătălina Velculescu la Aniversară* (2011) și să cităm cuvintele editorilor Erich Renhardt, Cristina Bogdan, Arhim. Policarp Chițulescu și Ileana Stănculescu: „Există dascăli sau cercetători care, prin felul de a fi și de a gândi întâlnirea cu Celălalt, reușesc să adune în jurul lor ucenici și colegi de breaslă, reuniți într-un soi de familie spirituală. Cătălina Velculescu face parte dintre ei, de aceea ideea alcătuirii unui volum de studii și evocări *la aniversară*, în care să-și facă auzite vocile prietenii, colaboratorii și învățăceii Doamnei Velculescu, ni s-a părut firească și binevenită.”

(a)

(b)

Fig. 6. (a), (b) Mănăstirea Voroneț (Foto Hans-Peter Bojar).

Mulțumiri

Autorii mulțumesc pentru spațiul acordat unui articol *in memoriam* privind aspecte ale vastei activități de cercetare a Prof. dr. Cătălina Velculescu (1941-2020). Departe de a fi exhaustivă, bibliografia prezentată mai jos a fost selectată pentru acest scop.

Prof. univ. dr., cercetător științific principal I, Cătălina Velculescu a absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română, Universitatea București (1960-1965) și Institutul

Teologic Romano-Catolic (1995-2000). A lucrat la: Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române; Centrul de Excelență în Studiul Imaginii București; Universitatea Națională de Arte București; Facultatea de Teologie Adventistă Cernica (Catedra de Litere); Facultatea de Teologie Romano-Catolică București (Catedra de Litere); Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” București. A fost bursieră New Europe College, DAAD, KAAD, Johann Weber Stiftung (Graz, Austria); Land Steiermark (Universitatea Graz). A colaborat cu VESTIGIA. Manuscript Research Centre – Universitatea din Graz. A fost membră a Centrului de Studii Medievale, Universitatea București. În anul 1991 a obținut Premiul Academiei Române pentru participării la reeditarea Bibliei lui Șerban Cantacuzino, 1688 (București, 1988).

Fig. 7. Cătălina Velculescu împreună cu cei doi copii ai săi, în timpul unei cercetări de teren.

Bibliografie

Herodot, *Istoriei*, 1961. București, Editura Științifică.

Faraonul Kheops și Vrăjitorii. Povestirile Egiptului, 1977. Biblioteca pentru toți, București, Editura Minerva. *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, ediție de Florica Moisil, Dan Zamfirescu, Gheorghe Mihăilă. București, Editura Minerva.

Longinus, 1995. *On the Sublime*, în *Poetics/Aristotle; On the sublime/Longinus; On style/Demetrius*. Cambridge, Massachusetts, London, Harvard University Press.

- Moraru, M., Velculescu, C., 1976-1978. *Bibliografia analitică a literaturii române vechi*, Vol I și II. *Cărțile populare*, București, Editura Academiei.
- Renhardt, E., Bogdan, C., Chițulescu, P., Stănculescu, I., (eds.), 2011. *In Honorem. Cătălina Velculescu la Aniversară*, București, Editura Paideia.
- Velculescu, C., 1976-1977. *Viața Patriarhului Nifon și Alexandria*, Revista de Istorie și Teorie Literară, XXVI, nr. 1 (Simpozionul româno-iugoslav din București): 72-73.
- Velculescu, C., 1979. *Parable of the unicorn and the man who yearns for apples*, Synthesis VI: 139-143.
- Velculescu, C., 1981a. *Les copistes de Transylvanie et les apologues de Barlaam*, Revue des Études Sud-Est Européennes, XIX 1981/4: 736-749.
- Velculescu, C., 1981b. *Variante ale parabolei inorogului*, Revista de Istorie și Teorie Literară 30/2: 219-222.
- Velculescu, C., 1983. *Volksbücher und rumänische Kultur* (Resumé der Dissertation). Berichte 6, Salzburg: 259-275.
- Velculescu, C., 1984. *Cărți populare și cultură românească*, București, Editura Minerva.
- Velculescu, C., 1989. *Alte două manuscrise cu «Fiziologul» românesc*, Revista de Istorie și Teorie Literară Anul XXXVII/1-2: 325-328.
- Velculescu, C., 1990. *Les lettres roumaines et les cosmographies occidentales*. Synthesis XVII: 61-66.
- Velculescu, C., 1992. *Animale fantastice și țara preotului Ioan*, Manuscriptum 1-2: 26-33.
- Velculescu, C., 1994. *Simbolicul inorog*, Cotidianul – Litere. Arte. Idei, IV/14: 148.
- Velculescu, C., Guruianu, V., 1997. *Povestea Țărilor Asiei. Cosmografie românească veche*. București, Vestala.
- Velculescu, C., 1998. *Physiologus und Bestiarum – Bilder in der rumänischen Volkskultur*, Synthesis XXV: 67-77.
- Velculescu, C., 1998. *Die Tiersymbolik in der Wandmalerei der rumänischen Länder*. In *New Europe College Yearbook 1994-1995* (edd. H. Popescu et al.), 289-310, București, Editura Humanitas.
- Velculescu, C., Guruianu V. (eds.), 2001. *Fiziolog, Bestiar* (cu un excurs de Manuela Anton). București, Cavallioti.
- Velculescu, C., Anton, M., 2002. *Physiologus*, in: *Enzyklopädie des Märchens, Handwörterbuch zur historischen und vergleichenden Erzählforschung*, Band 10: 1036-1047. Berlin, New York, Walter de Gruyter.

- Velculescu, C., Stănculescu, I., 2002. *Tiersymbolik in der religiösen Kunst – Bilder aus Rumänien*, Das Münster, 55: 282-291.
- Velculescu, C., Toader, L., 2006. *Damaschin Studitul și „Pseudo-Fiziologul*, editat de C.N. Mateescu, în *Texte uitate, texte regăsite*, pp 128-177. Academia Română, Institutul de Istorie și Teorie Literară „George Călinescu”. București, Fundația Națională pentru Știință și Artă.
- Velculescu, C., 2008. *Câteva noi informații despre „Bestiarul” lui Damaschin Studitul*, în *Dimitrie Cantemir. Dimensiuni ale universalității. Studii. Sinteze. Eseuri*. Chișinău, Academia de Științe a Moldovei. Institutul de Filologie.
- Velculescu, C., 2009. *La Légende d'Ilori*, în Cioba M, Gârbea C., Gogeanu I., Voicu M. (eds.) *Espaces et Mondes au Moyen Âge*. Actes du colloque international tenu à Bucarest les 17-18 octobre 2008, Editura Universității din București: 219-223.
- Velculescu, C., 2014. *Pilda inorogului sau pilda omului cu urmăritori multipli în manuscrise românești*, Apulum, Series Historia et Patrimonium 51: 263-307.
- Velculescu, C., 2015. *Addenda la Pilda inorogului sau pilda omului cu urmăritori multipli în manuscrise românești*, Apulum, Series Historia et Patrimonium 52: 257-260.
- Velculescu, C., 2016. *Proloage, Fiziolog, Alexandria, Cosmografii*, Școala Agatonia.
- Velculescu, C., 2020a. *Două cărți populare prezente în pictura exterioară a bisericilor din Țara Românească*, în: Velculescu, C., Stănculescu, I., 2020. *Nu după slovă, ci după duh și după taina gândului*, Școala Agatonia.
- Velculescu, C., 2020b. *Reprezentări animaliere și eshatologice de secol XVI*, în Velculescu, C., Stănculescu, I. (2020). *Nu după slovă, ci după duh și după taina gândului*, Școala Agatonia.
- Velculescu, C., Velculescu, I.V., 2020c. *Între Bâcleș și Strehaia: reprezentări enigmatice pe crucile unui cimitir țărănesc*. În „*Drumuri. Călători. Locuri*” (eds. Bojar, A.-V., Bojar, H.-P., Velculescu, I.V., Velculescu, C.): 155-164. Cluj Napoca, Editura Eikon & Editura Școala Ardeleană.
- Velculescu, C., Velculescu, I.V., 2020d. *Pe vremile alea normale. Hotarul invizibil al timpului*, în *Drumuri. Călători. Locuri* (eds. A.-V. Bojar, H.-P. Bojar, I.V. Velculescu., C. Velculescu.): 155-164. Cluj Napoca, Eikon & Școala Ardeleană.
- www.researchgate.net/profile/Catalina_Velculescu. Consultat la 27 aprilie 2021.

